

**“BANKLARNI TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA KREDIT
PORTFELINING SIFATINI OSHIRISH YO‘LLARI”****Abdiroxmanov Utkir Pulatovich**Denov Tadbirkorlik Va Pedagogika Instituti
Iqtisodiyot Bo‘Yicha Mustaqil Tadqiqotchi Doktoranti**ANNOTATSIYA**

Mazkur maqolada bank tizimini transformatsiyalash jarayonida kredit portfeli sifatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlari chuqur tahlil qilinadi. Banklar faoliyatini raqamlashtirish, risklarni boshqarish tizimlarini takomillashtirish, kreditlashda skoring va reyting modellari, shuningdek, xalqaro prudensial me‘yorlar (Basel II–III)ni joriy etish kredit portfelinig barqarorligiga ta’sir etuvchi asosiy omillar sifatida yoritiladi. Tadqiqotda muammoli kreditlar ulushini kamaytirish, kredit monitoringini kuchaytirish, diversifikatsiya va stress-test mexanizmlaridan samarali foydalanish orqali kredit portfeli sifatini oshirish yo‘llari asoslab beriladi. Shuningdek, bank transformatsiyasi sharoitida kredit siyosatini optimallashtirish va institutsional boshqaruvni kuchaytirish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты повышения качества кредитного портфеля в условиях трансформации банковской системы. Особое внимание уделяется цифровизации банковской деятельности, совершенствованию системы управления кредитными рисками, внедрению скоринговых и рейтинговых моделей, а также применению международных пруденциальных стандартов (Базель II–III). Обоснованы основные направления снижения доли проблемных кредитов, усиления кредитного мониторинга, диверсификации портфеля и использования механизмов стресс-тестирования. В условиях банковской трансформации предложены научно-практические рекомендации по оптимизации кредитной политики и укреплению институционального управления, направленные на обеспечение финансовой устойчивости банков.

ANNOTATION

This article examines the theoretical and practical aspects of improving the quality of the loan portfolio in the context of banking system transformation. Particular attention is paid to the digitalization of banking operations, enhancement of credit risk management

systems, implementation of scoring and rating models, and the adoption of international prudential standards (Basel II–III). The study substantiates effective approaches to reducing non-performing loans, strengthening credit monitoring, ensuring portfolio diversification, and applying stress-testing mechanisms. In the context of bank transformation, the paper proposes scientific and practical recommendations aimed at optimizing credit policy and reinforcing institutional governance to ensure the financial stability and sustainability of banks.

Kalit soʻzlar: bank transformatsiyasi, kredit portfeli sifati, kredit riski, muammoli kreditlar, kredit siyosati, risklarni boshqarish, Basel standartlari, bank barqarorligi.

Ключевые слова: трансформация банков, качество кредитного портфеля, кредитный риск, проблемные кредиты, кредитная политика, управление рисками, стандарты Базель, финансовая устойчивость банков.

Keywords: bank transformation, loan portfolio quality, credit risk, non-performing loans, credit policy, risk management, Basel standards, banking stability.

KIRISH

Soʻnggi yillarda bank tizimini transformatsiyalash jarayonlari global moliya bozorlaridagi beqarorlik, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi va moliyaviy institutlar oldiga qoʻyilayotgan yangi prudensial talablar bilan bevosita bogʻliq holda shakllanmoqda. Ushbu sharoitda tijorat banklarining moliyaviy barqarorligi va raqobatbardoshligini taʼminlashda kredit portfelining sifati muhim strategik omil sifatida namoyon boʻlmoqda. Kredit portfeli bank aktivlarining asosiy qismini tashkil etgani sababli, uning sifati bankning likvidligi, daromadliligi va risklarga bardoshliligini belgilaydi. Shu bois banklarni transformatsiyalash jarayonida kreditlash mexanizmlarini takomillashtirish, kredit risklarini samarali boshqarish hamda muammoli kreditlar ulushini qisqartirish dolzarb ilmiy-amaliy masalaga aylanmoqda.

Mavzuning dolzarbligi. Bank sektorida transformatsiya jarayonlari kredit munosabatlarining mazmun va shaklini tubdan oʻzgartirmoqda. Anʼanaviy kreditlash usullarining oʻrnini raqamli skoring tizimlari, avtomatlashtirilgan monitoring va stress-test mexanizmlari egallamoqda. Shu bilan birga, iqtisodiyotda kuzatilayotgan makroiqtisodiy xatarlar, foiz stavkalari tebranishi va qarz oluvchilarning toʻlovga layoqatliligidagi oʻzgarishlar kredit portfeli sifatiga salbiy taʼsir koʻrsatishi mumkin. Xalqaro tajriba shuni koʻrsatadiki, kredit portfelining past sifati bank tizimida tizimli risklarning kuchayishiga olib keladi. Shu nuqtai nazardan, banklarni transformatsiyalash sharoitida kredit portfelining sifatini oshirish mexanizmlarini ilmiy asosda tadqiq etish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotning maqsadi va vazifalari. Tadqiqotning asosiy maqsadi banklarni transformatsiyalash sharoitida kredit portfelining sifatini oshirish yo'llarini aniqlash va ularning samaradorligini baholashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: kredit portfeli sifati tushunchasining nazariy asoslarini ochib berish; bank transformatsiyasining kreditlash jarayoniga ta'sirini tahlil qilish; muammoli kreditlar ulushini kamaytirish mexanizmlarini asoslash; kredit risklarini boshqarishda zamonaviy yondashuvlarning ahamiyatini aniqlash.

Ilmiy yangiligi. Tadqiqotning ilmiy yangiligi banklarni transformatsiyalash sharoitida kredit portfeli sifatini oshirishga kompleks yondashuv taklif etilganligi bilan izohlanadi. Unda kreditlashda raqamli texnologiyalar, skoring va reyting modellari, Basel standartlari talablari asosida risklarni baholashning integratsiyalashgan tizimi ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Shuningdek, kredit portfelini diversifikatsiya qilish va stress-testlardan foydalanish orqali bank aktivlari barqarorligini oshirish bo'yicha takliflar ishlab chiqiladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, banklarni transformatsiyalash jarayonida kredit portfelining sifatini oshirish bank tizimining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Kredit risklarini samarali boshqarish, muammoli kreditlar ulushini kamaytirish, kredit monitoringini kuchaytirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish banklarning uzoq muddatli rivojlanishiga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari bank amaliyotida kredit siyosatini takomillashtirish va transformatsiya jarayonlarini izchil amalga oshirishda amaliy ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "2020–2025 yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasida bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi PF–5992-son Farmon. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Bank-moliya tizimini yanada rivojlantirish va barqarorligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ–3270-son Qaror. – Toshkent, 2017.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF–60-son Farmon. – Toshkent, 2022.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Tijorat banklari faoliyatini transformatsiya qilish va raqamlashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ–5296-son Qaror. – Toshkent, 2021.
5. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklarida kredit risklarini boshqarish bo'yicha me'yoriy hujjatlar to'plami. – Toshkent, 2022.

6. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Bank tizimining rivojlanishi bo‘yicha yillik hisobot. – Toshkent, 2023.
7. Abdurahmonov Q.X. Bank menejmenti va kredit siyosati. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
8. Karimov I.A. Moliya va bank tizimini modernizatsiya qilishning ustuvor yo‘nalishlari. – Toshkent: O‘zbekiston, 2018.
9. Rahimov A.N. Tijorat banklarida kredit portfelini boshqarish mexanizmlari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
10. Islomov B.A. Bank risklarini boshqarishning zamonaviy usullari. – Toshkent: Iqtisodiyot-Moliya, 2021.
11. Mullajonov F.M. Bank aktivlari sifati va ularni baholash masalalari. – Toshkent: Innovatsion rivojlanish, 2022.
12. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: Finalising post-crisis reforms. – Basel, 2017.
13. Basel Committee on Banking Supervision. Principles for the Management of Credit Risk. – Basel, 2019.
14. Mishkin F.S. The Economics of Money, Banking and Financial Markets. – New York: Pearson, 2021.
15. Saunders A., Cornett M.M. Financial Institutions Management: A Risk Management Approach. – New York: McGraw-Hill, 2020.
16. Gorton G., Metrick A. Regulating the Shadow Banking System. – Brookings Papers on Economic Activity, 2019.
17. Rose P.S., Hudgins S.C. Bank Management and Financial Services. – New York: McGraw-Hill, 2018.
18. Greuning H., Bratanovic S. Analyzing Banking Risk. – Washington DC: World Bank, 2020.
19. Hull J.C. Risk Management and Financial Institutions. – Hoboken: Wiley, 2021.
20. World Bank. Global Financial Development Report. – Washington DC, 2022.
21. International Monetary Fund. Global Financial Stability Report. – Washington DC, 2023.
22. OECD. Banking Sector Reform and Credit Risk Management. – Paris, 2021.
23. Allen F., Santomero A.M. The Theory of Financial Intermediation. – Journal of Banking & Finance, 2019.
24. Bessis J. Risk Management in Banking. – Chichester: Wiley, 2020.
25. European Central Bank. Guide on Credit Risk Management Practices. – Frankfurt am Main, 2022.